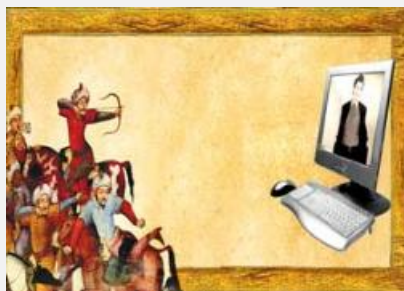

داستان‌های دیروز با لحن امروز

یک سال پیش، دفتر کودک و نوجوان مرکز آفرینش‌های ادبی حوزه هنری تصمیم گرفت داستان‌هایی از شاهکارهای ادبیات فارسی را برای گروه سنی کودک بازنویسی کند...

یک سال پیش، دفتر کودک و نوجوان مرکز آفرینش‌های ادبی حوزه هنری تصمیم گرفت داستان‌هایی از شاهکارهای ادبیات فارسی را برای گروه سنی کودک بازنویسی کند.

طبق این طرح و در مرحله اول قصه‌های گلستان و بوستان سعدی، قابوسنامه، شاهنامه فردوسی، مثنوی معنوی، کلیله و دمنه، جوامع الحکایات، هفت اورنگ جامی، مرزبان نامه و هزار و یک شب بازنویسی می‌شوند.

بازنویسی و ساده‌نویسی برای کودکان کار تازه‌ای نیست، اما تسریع در این کار طی چند سال گذشته بخصوص در مورد متون کهن نشان می‌دهد این آثار مخاطبان بسیاری دارند. برای اثبات این نکته همین بس که یکی از پرتیراژترین کتاب‌های بازار نشر در ایران و یکی از مقبول‌ترین آثار میان ادبیات کودک و نوجوان که اغلب بازنویسی شده‌اند از آثار مثنوی مولانا بوده است.

آشنایی کودکان با داستان‌های قدیمی

جعفر ابراهیمی (شاهد) خود یکی از نویسندگانی است که از طرف دفتر کودک و نوجوان مرکز آفرینش‌های هنری برای بازنویسی هفت اورنگ جامی انتخاب شده است. او در مورد انتخابش برای بازنویسی این اثر به [#171جام»](#) می‌گوید: سال‌ها پیش قصه‌های هفت اورنگ را در کتابی 300 صفحه‌ای برای نوجوانان کار کرده بودم که شامل 30 قصه بود. برای همین وقتی قرار شد این کتاب‌ها تقسیم شود پیشنهاد شد من همان قصه‌های هفت اورنگ را این بار برای کودکان کار کنم.

ابراهیمی معتقد است جنبه طنزآمیز هفت اورنگ می‌تواند برای کودکان جالب توجه باشد. او می‌گوید: قصه‌های هفت اورنگ خیلی کوتاه و مختصر است و به پرداخت داستانی امروزی نیاز دارد، بنابراین 10 داستان هفت اورنگ را برای کودکان بازنویسی کردم.

این نویسنده در مورد شیوه بازنویسی این اثر برای کودکان می‌گوید: سعی کردم با زبانی خیلی ساده و امروزی برای کودکان دبستانی و با پرداخت داستانی و افزودن شخصیت‌های فرعی و با حفظ چارچوب قصه‌های هفت اورنگ این کار را انجام بدهم.

به گفته این نویسنده وقتی کودکی در این دوران با چنین آثاری آشنا می‌شود، در زمان بزرگسالی هم به این اثر علاقه‌مند می‌ماند، بنابراین او آشنایی ابتدایی کودکان به این متون را یکی از اهداف اصلی این کار می‌داند و می‌گوید: چون ابتدای کتاب هم شرح حالی از نویسنده آورده شده است سعی کردم این بازنویسی به گونه‌ای باشد که کودکان را علاقه‌مند کند به اصل کتاب هم رجوع کنند.

ساده اما اصیل

حسین فتاحی که علاوه بر بازنویسی مثنوی، کارشناس این طرح نیز محسوب می‌شود درباره ضرورت بازنویسی به زبان ساده قصه‌ها بخصوص قصه‌های شاهنامه می‌گوید: این بازنویسی‌ها برای کودکان زمینه آشنایی با شاهنامه و دیگر متون ارزشمند کهن را فراهم می‌کند.

فتاحی به اهمیت شاهنامه فردوسی اشاره می‌کند و می‌گوید: شاهنامه یکی از عظیم‌ترین آثار ارزشمند زبان و ادبیات فارسی در جهان است که همه مردم ایران در جهان باید با این اثر عظیم آشنا شوند، البته خواندن شاهنامه برای کودکان و نوجوانان دشوار است، اما ما باید از ابتدا آنها را با این اثر عظیم آشنا کنیم تا در بزرگسالی متن اصلی شاهنامه را بخوانند. او معتقد است این کار در همه دنیا مرسوم است. فتاحی می‌گوید: در همه دنیا آثار کلاسیک را به زبان ساده برای کودکان و نوجوانان می‌نویسند و ضرورت چنین کاری همواره احساس می‌شود. به گفته فتاحی شاهنامه، مثنوی و دیوان حافظ از ریشه‌های اصلی زبان فارسی هستند و هویت ما را شکل می‌دهند، بنابراین نباید این ریشه‌ها فراموش شوند.

حسین فتاحی از جمله نویسندگانی است که بیشترین حجم نوشتن خود را به کودکان و نوجوانان اختصاص داده است. او در مورد بازنویسی‌ها برای کودکان و نوجوانان می‌گوید: بازنویسی‌ها با هم متفاوتند. به طور مثال همه حکایت‌های جوامع الحکایات برای بچه‌های امروز خواندنی نیست و در زندگی آنها کاربرد ندارد. یک بازنویس خوب ابتدا باید موضوع مناسب بچه‌های این دوره را پیدا کند و بعد نثر آن دوره را به نثر امروز برگرداند.

این نویسنده به قابل فهم شدن متن برای کودک اشاره می‌کند و می‌گوید: گاه یک حکایت کوتاه چند خطی که پر معناست برای بچه‌های امروز قابل فهم نیست. در اینجا نویسنده بازنویس باید این حکایت چند خطی را با توصیفات و توضیحات مناسب مثل توصیف شخصیت‌ها به یک حکایت چند صفحه‌ای تبدیل کند.

در مجموع انتخاب متن، برگردان زبانی، اضافه کردن شاخ و برگ‌ها یا حذف آنها مهم‌ترین کار یک بازنویس است. فتاحی برای حرف‌های مثال‌های فراوانی دارد، اما مثل همیشه سراغ شاهنامه می‌رود: فردوسی در شاهنامه برای روایت یک داستان، مقدمه‌چینی داشته و از مسائل مختلف صحبت می‌کرده که همچون پرنانه‌های یک متن هستند و در بازنویسی‌ها باید حذف شوند. به همین دلیل می‌توان گفت گاه یک بازنویسی خوب از یک تالیف خوب دشوارتر است. چون بازنویس باید بتواند علاوه بر امانتداری و حفظ اصل اثر آن را با زبان امروز مطرح کند.

بازنویسی ماندگار

ادبیات کهن ایران، منبع پایان ناپذیری است برای تولید محصولات فرهنگی متنوع برای همه گروه‌های سنی، اما چگونگی روایت نویسندگان از این منبع ماندگار هم مهم است.

مرحوم مهدی آذریزدی را شاید بتوان یکی از موفق‌ترین نویسندگانی دانست که در بازنویسی داستان‌های کهن برای کودکان فعالیت می‌کرد. بازنویسی و البته ساده‌نویسی او از متونی چون کلیله و دمنه، مثنوی مولوی، سندبادنامه، قابوس‌نامه، شیخ عطار، مرزبان‌نامه در قالب مجموعه کتاب‌هایی با عنوان «#171;قصه‌های خوب، برای بچه‌های خوب» به گونه‌ای بود که می‌توان آن آثار را در یک قالب و گونه ادبی مجزا بررسی کرد.

آنچه آذریزدی به رشته نگارش درآورد با پشتوانه متون کهن به قدری دارای ظرفیت است که حتی می‌توان کتاب‌های او را در بخش‌هایی از کتاب‌های درسی رده‌های سنی نوجوانان گنجاند. از سال‌های پیش از انقلاب تاکنون بازنویسی‌های او به عنوان موفق‌ترین نمونه در این حوزه شناخته می‌شود. تسلط این نویسنده بر ادبیات کهن و بزرگ‌ترین قالب‌های روایی مناسب برای بازنویسی حکایت‌های منظوم و منثور از جمله دلایل موفقیت آثار اوست.

میثم اسماعیلی / گروه فرهنگ و هنر